

Bu günlər qoynunda dünya azərbaycanlılarını görmək necə də qürurvericidir, əziz Şuşa. Onların hər biri düz 28 il sənsiz qalmışdılar. Bütün diasporlarda sənin azadlığın üçün əllərindən gələni etmişdilər. Bu gün sən azad qoynunu onlara açarkən sanki bir ana qəribçilikdən qayıdan balalarına ağuşunu açıbmış kimi gəlir insana. Bütün bu xoşbəxt görüntülərin fonunda 2020-ci ilin payızında Vətənə qayıdışını xatırlayıram. Qayıdışını Şəhidlər Xiyabanından saldın, şəhidini, torpaq uğrunda canlarından keçənlərini bağrına basdın, 1990-cı illərin 20 Yanvarında, Xocalı qətlində, bir-birinin ardınca işğal olunan qolbudaqlarında can qoyub, qan tökən igid övladlarını ziyarət etdin, azadlığının müjdəsini doğmalarına verib Qarabağa-ata-baba yurduna doğru yolçuluğa çıxdın, Şuşa. Sənə elə bu da yaraşırdı. Axı sən qala qürurlu, şiş dağ vüqarlı, əzəmət mücəssəməsi, yenilməzlik simvolusan, Qarabağın ağsaqqalısan. Ey Qarabağın gözü, döyünən ürəyi, Azərbaycanın baş tacı... Bir daha azadlığın, hürriyyətin mübarək! Ey igid oğlu dağlar, mərd qızı qayalar olan gözəlliklər məskəni Şuşa. Bayrağının qırmızısından gözəllərinə köynək, yaşılından ətək biçən, mavisini göy üzünün buludları, dumanı-çəni ilə qarışdırıb gözəllərinə örpək edən Şuşa. Ey tarixin əzəli, mədəniyyətin beşiyi, şəiryyətin məskəni Şuşa! İndi sən necə də bəxtiyarsan. Lakin o qara günlərin də gözlerimiz önündən heç vaxt gedə bilməz. O günlər tariximizin səhifələrinə əbədiyyən həkk olunub. O tarixi hər dəfə yada salıb gənclərimizə də anlatmaqla onları elə böyütməliyik ki, bir daha başımız belə bəlalər çəkməsin.

Unudulmayan tarix:
28 il əvvəlki və
28 il sonrakı 8

Yaxşı yadımdadır işğal olunduğun gün. Azərbaycanın başının üzərini dumanların aldığı gün. Qarabağdan acı xəbərləri yalnız televizordan alırdıq. Əliyalın insanların canları-qanları bahasına yurd yerlərimizin müdafiəsinə qalxmasını, onların Azərbaycan rəhbərliyindən dəfələrlə kömək istəməsini, lakin heç bir kömək ala bilmədiklərini eşitmişdik, bilirdik. Onlara heç bir köməyin gəlməyəcəyini də bildirdik. Çünki Qarabağ o zamankı ölkə rəhbərləri tərəfindən imperiyaya hədiyyə olunmuşdu. Ona görə də ardıcıl şəkildə gedəcəkdilər. Getdilər də. Bizə qalan isə şəhid övladlarımız, yurdları talanmış dirdərinlərimiz, bir də 28 illik nisgil, həsrət oldu.

Ə z i z

ŞUŞA dünya

azərbaycanlılarını qoynuna alıb

Şuşa, bu gün qoynundakı dünya azərbaycanlılarını bir araya gətirən, dünya azərbaycanlılarının qurultaylarının keçirilməsinin təməlini qoyan ümummilli liderimiz sənin və sənin kimi işğal altındakı torpaqlarımızı hər zaman təəssüf hissi ilə anır, onların geri qaytarılmasına böyük inam bəsləyir və ömrünün sonunadək bu sözləri

deyirdi: "Hər bir azərbaycanlı bilməlidir və hazır olmalıdır ki, əgər bizim bütün cəhdlərimiz nəticə verməyə, nəyin bahasına olursa olsun, canımızın, qanımızın bahasına olsa da, işğal olunmuş torpaqlarımızı azad etməli, Azərbaycanın sərhədlərinin toxunulmazlığını, ərazi bütövlüyünü təmin etməliyik. Bu, qarşımızda duran vəzifədir və biz onu nəyin bahasına olursa olsun yerinə yetirəcəyik".

Ulu öndər torpaqlarımızın geri alınması üçün beynəlxalq aləmdə böyükmiqyaslı işlər həyata keçirdi. Lakin dünya susdu. Ölkəmizin Prezidenti cənab İlham Əliyev də eyni ulu öndər kimi bu istiqamətdə danışıqlar apardı, Qarabağ problemini beynəlxalq səviyyədə həll etməyə, düşmənin sülh yolu ilə torpaqlarımızdan çıxarılmasına çalışdı. Lakin dünya yenə də susdu. Mənfur düşməni isə hələ üstəlik yeni ərazilər işğal etmək xülyasına düşdü. Belə olanda isə ulu öndərimizin həm mənəvi, həm də siyasi varisi Ali Baş Komandanımızın rəhbərliyi ilə Azərbaycan Ordusu düşməni yerlərində oturtmağı bacardı. Şəhər, qəsəbə və kəndlərimiz bir-birinin ardınca düşməndən geri alındı. Biz övladlarımızı itirdik, lakin onların qanı ilə Azərbaycan tarixinin yeni səhifələrini yazdıq.

8 noyabr 2020-ci il. Qarabağın döyünən ürəyi Şuşanın azadlıq müjdəsini xalqına çatdıran Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev: Mən bu gün, eyni zamanda, ulu öndər Heydər Əliyevin məzarını ziyarət etdim, onun ruhu qarşısında baş əydim. Ürəyimdə dedim, xoşbəxt adamam ki, ata vəsiyyətini yerinə yetirdim. Şuşanı azad etdik! Bu, böyük Qələbədir! Şəhidlərimizin, Ulu Öndərin ruhu şadıddır bu gün! Gözün aydın olsun, Azərbaycan! Gözünüz aydın olsun, dünya azərbaycanlıları! Mən bu günlərdə dünya azərbaycanlılarından və Azərbaycanda yaşayan insanlardan minlərlə məktub alıram. Hər gün minlərlə məktub. Sadəcə olaraq, heylsilənirəm ki, bütün bu məktubları oxuya bilmirəm. Sadəcə olaraq, vaxt çatmır. Nə qədər gözəl sözlər, nə qədər böyük dəstək göstərilir. Bu gün biz bir daha bütün dünyaya sübut edirik ki, biz böyük xalqıq, biz məğrur xalqıq! Biz yenilməz xalqıq! Biz döyüş meydanında düşməni yerini göstəririk!

Bəli, 28 il əvvəlki 8-in üzərindən 28 il sonrakı 8 xətt çəkdi. Şuşa əbədiyyən Azərbaycana-öz doğma anasına qaytarıldı. Artıq qovuşub iki doğma. Onlar indi Azərbaycan bayrağını çiynlərinə salıb Şuşanın ən uca zirvəsində oturub bir-biri ilə ötənlərdən söhbət edir, biçib-tikəcəkləri yeni qırmızı köynəklərdən, yaşıl ətəklərdən, mavi kəlağaylardan danışırlar.

Zamanın o başındakı səkkizlə bu başındakı səkkiz bir-birindən nə qədər fərqli olsa da, Şuşanın taleyində o səkkizlərin hər ikisi var imiş...

MƏQALƏ+ÖZƏL

Alınmaz qaladır Şuşa

Tarix də göstərib, zaman da sübut edib ki, Şuşanın işğalı mümkün olmayan məsələdir. Bəs necə olmuşdu ki, millətdən, Vətəndən, ordudan məhrum ermənilər bunu edə bilmişdilər? Elə bu məsələyə yenidən qayıtmaqda məqsədim də bir daha xatırlatmaqdır ki, Şuşa işğal oluna bilməzdi. Tarixə nəzər salaq: Feodal müharibələri dövründə Şuşa bir neçə dəfə tarixin sınağından uğurla çıxaraq qalib gəlib. Bu qalaya hücum edən Məhəmməd Həsən xan Qacar, Fətəli xan Əfşar, Ağə Məhəmməd şah Qacar onu ala bilməmişlər. Qarabağ hökmdarı Pənahəli xan ərazini düşmənlərdən qorumaq məqsədilə xanlığın ən strateji mövqelərində müdafiə qurğularının tikintisinə başlamışdır. 1747-ci ildə İran hökmdarı Nadir şah Əfşarın ölümündən sonra Pənahəli xan özünü bu torpaqların xanı elan edir və xanlıq ərazisini düşmən hücumlarından qorumaq məqsədilə mükəmməl qala tikdirməyi qərara alır. 1748-ci ildə Bayat qalası, 1752-ci ildə isə Şahbulaq qalası inşa edilmişdir. Lakin Pənahəli xan müharibələr dövründə əhalinin sığınması üçün daha etibarlı, üç tərəfi keçilməz sıldırım qayalarla əhatə olunmuş əlçatmaz dağ yaylasında yeni bir qala ucaltmağı qərara almışdır. Yeni qala ilk illərdə öz banisinin adı ilə "Pənaha-bad", sonralar isə "Şuşa" adlandırılmağa başlanmışdır.

Beləliklə, tarixə, sərkərdələrə meydan oxuyan Şuşa alınmazdı, o, 1992-ci ildə düşməne verilmişdi və 2020-ci ildə tarix yazan igidlərimiz tərəfindən geri alındı. O təki geri alınmadı, həm də alınmaz qala olduğu nu sübuta yetirdi.

8 noyabr: "Dağlarda toy"un qara bayramı

Ermənilər 1992-ci ildə Şuşanın işğalı üçün həyata keçirdikləri əməliyyatları məxfi olaraq "Dağlarda toy" adlandırılmışlar. Tarixən Azərbaycanda gözü olan mənfur düşməndən bundan başqa nə gözləmək olardı

ki? Yüzlərlə insanı himayədarlarının köməyi, yardım əli ilə qətlə yetirən, minlərlə insanı yurdsuz-yuvasız edən, evini dağıdan, insanların göz yaşsı, faciəsi üzərində öz səadətinə quran, hələ üstəlik bunu toy adlandıranlar insanlıq adına layiq deyillər.

1992-ci il mayın 8-də Ermənistanın silahlı quldur dəstələri işğala məruz qoyduqları Şuşada bütün beynəlxalq hüquq normalarını pozaraq mədəniyyət nümunələrinə qarşı vandalizm aktları törətmiş və 600-ə yaxın tarixi-memarlıq abidəsini, o cümlədən Pənahəli xanın sarayını, Yuxarı Gövhər ağa və Aşağı Gövhər ağa məscidlərini, Xurşidbanu Natəvanın evini, Molla Pənah Vəqifin məqbərəsini yerlə-yeksan etmiş, 7 məktəbəqədər uşaq müəssisəsini, 22 ümumtəhsil məktəbini, mədəni-maarif, kənd təsərrüfatı texnikumlarını, orta ixtisas musiqi məktəbini, 8 mədəniyyət evini, 22 klubu, 31 kitabxanayı, 2 kinoteatrı, 8 muzeyi, o cümlədən Şuşa Tarix Muzeyi, Azərbaycan Xalça Muzeyinin filialı və xalq tətbiqui sənəti muzeyi, Qarabağ Dövlət Tarix Muzeyi, turist bazasını, Qafqazda yeganə Şərq musiqi alətləri fabrikinə dağıtmış, buradakı nadir sənət incilərini talamış və məhv etmişlər. Şəhərin tarixi muzeyinin 5 minədək əşyası, Azərbaycan Xalçası və Xalq Tətbiqui Sənəti Dövlət Muzeyinin Şuşa filialı, Dövlət Qarabağ Tarixi Muzeyinin 1000-dək əşyası, peşəkar Azərbaycan musiqisinin banisi, bəstəkar Üzeyir Hacıbəyovun (300-dən çox əşya), müğənni Bülbülün (400-dək əşya), musiqiçi və rəssam Mir Möhsün Nəvvabın (100-dən çox əşya) xatirə muzeylərinin fondları qarət edilmişdir.

"Dağlarda toy" əməliyyatı 30 ilə yaxın bir dövrdə davam etdirilibdir. Ermənistanın baş nazirinin Şuşadakı "qələbə" xülyalı son rəqsi də həmin əməliyyatın bir xəttini təşkil edirdi.

Lakin Şuşa dağları əli qavallı Xan Şuşinski, Bülbülün, Cabbar Qaryağdıoğlunun, Hacı Hüsünün, Məcid Behbudovun, İslam Abdullayevin Mirzə Sadiqın sinəsinə basdığı tarının müşayiətindəki möcüzəli səsləri toy-

bayram hesab edib hər zaman. Bu dağlar ermənilərin hər xalqdan bir not, bir akkord oğurlayıb düzənledikləri musiqidən heç nə anlamaz. Bağrıdan süzülən Turşsu, İsabulağı, Səkinə bulağı, İsti bulaq, Soyuq bulaq, Çarix bulaq, Saxsı bulaq, Qırx bulaq, Yüz bulağın paklığı, saflığı ilə "Şüşə" adlanan Şuşanın dağları sərxoş ermənilərin mürdar rəqsindən heç nə anlamaz. Bu dağlar öz insanının ayaq səslərini, toxunuşlarını toy, bayram bilir, yad tapdığından heç nə anlamaz. Elə bütün bunlara görə də bu dağlarda "Dağlarda toy" əməliyyatını Ali Baş Komandanımız və Azərbaycan Ordusu noyabr əməliyyatı-Şuşanın azadlığı ilə ermənilərin qara bayramına çevirdi.

Ölkəmizin rəhbəri dəmir yumruğunu düşmənin başına endirməklə, bu dağlara təşnəsi olduğu Azərbaycan toyunu bəxş etdi: "Bu günlərdə dəfələrlə Azərbaycan xalqına müraciət edərək düşməne yumruq göstərmişdim, yumruq göstərmişdim. Demişdim ki, bu yumruq elə belə yumruq deyil. Bu, dəmir yumruqdur. Bu dəmir yumruqla düşmənin başını əzirik və əzəcəyik! Eyni zamanda, bu yumruq birliyimizin rəmzidir. Bax, bu gün Azərbaycan xalqı bu yumruq kimi birləşib! Həmişə belə olacaq! Bu birlik əbədi olacaq! Bu birlik bizə gələcəkdə də bütün vəzifələri icra etmək üçün imkan yaradacaq. Mən bütün bu illər ərzində - 17 il ərzində Azərbaycan xalqının dəstəyini hiss etmişəm, görmüşəm, inamını, mənə olan xoş münasibəti görmüşəm. Bu, mənə güc verir. Bu, mənim siyasətim üçün əvəzolunmaz dəstəkdir. Həmişə Azərbaycan xalqını əmin edirdim ki, mən Vətənə, doğma xalqıma ləyaqətlə, sədaqətlə xidmət edəcəyəm. Şadam ki, sözümün üstündə durmuşam. Həmişə olduğu kimi, sözümə sadıq olmuşam.

Bu tarixi bir gündə Azərbaycan xalqına bu müjdəni vermək mənim həyatımda belkə də ən xoşbəxt günlərimdən biridir.

Əziz Şuşa, sən azadsan!

Əziz Şuşa, biz qayıtmışıq!

Əziz Şuşa, biz səni dirçəldəcəyik!

Şuşa bizimdir! Qarabağ bizimdir! Qarabağ Azərbaycandır!"

Şuşa, növrağın düşmənin bağrını yarır

Azadlığından sonra Cıdır düzündə "Xarıbülbul" Musiqi Festivalının keçirilməsi düşmənin bağrına dağ çəkdi. Azərbaycan musiqisinin heyretəməz səsi dağlarına-daşlarına yayıldıqca elə bil oyandın, təşnəsi olduğu bu səslə sanki özünə qayıtdın. Azərbaycan musiqisinə göylərdə quşlar dayanıb qulaq asırdı. Axı onlar da bu səsə həsrət idilər. Bu səs düşmənin qulağına yara oldu. Bu səs Cıdır düzündən düşmənin mürdar ayaqlarının izlərini sildi.

Daha sonra Molla Pənah Vəqifin muzey-məqbərə kompleksinin açılışı, "Vəqif Poeziya Günləri" nin keçirilməsi, Natəvanın bulağının bərpası, Şuşaya yol çəkilməsi, elektrik enerjisi ilə təminatının yaxşılaşdırılması və digər tədbirlərin hər biri yaxınlıqdakı düşmənin göz dağına çevrildi.

Azərbaycanın Mədəniyyət Paytaxtı ?lan edilməyin, bu ilin isə sən ilin olması bizim qürurumuz, düşmənin ölümüdür. Budur, sən dünyanın hər yerindən gələn azərbaycanlıları-soydaşlarımızı qoynuna alırsan. Onları tarixinin seyrinə çıxarmısan. Yaxın günlərdə isə Dünya Azərbaycanlılarının V Qurultayına ev sahibliyi edəcəksən. Düşmən üçün bundan ağır günlər ola bilermi? Sinəndə baş tutan bu tədbirlərin hər biri məğlub düşmənin yeni-yeni məğlubiyyətləridir.

Novrağın mübarək, Şuşa. Sənə başını bax belə dik tutmaq yaraşır. Ey Qarabağın baş tacı, bundan sonra ta sən hər zaman belə qürurla yaşayacaqsan. Çünki bu gün dünyanın bəhs etdiyi Azərbaycanın bir yurdu-san. Çünki sən arxanda Ali Baş Komandanımız və Milli Ordumuz dayanır. Nə qədər ki, Azərbaycan var, sən hər zaman üzün güləcək, Şuşa. Çünki bütün torpaqlarımız qalib ölkənin qoruması altındadır.